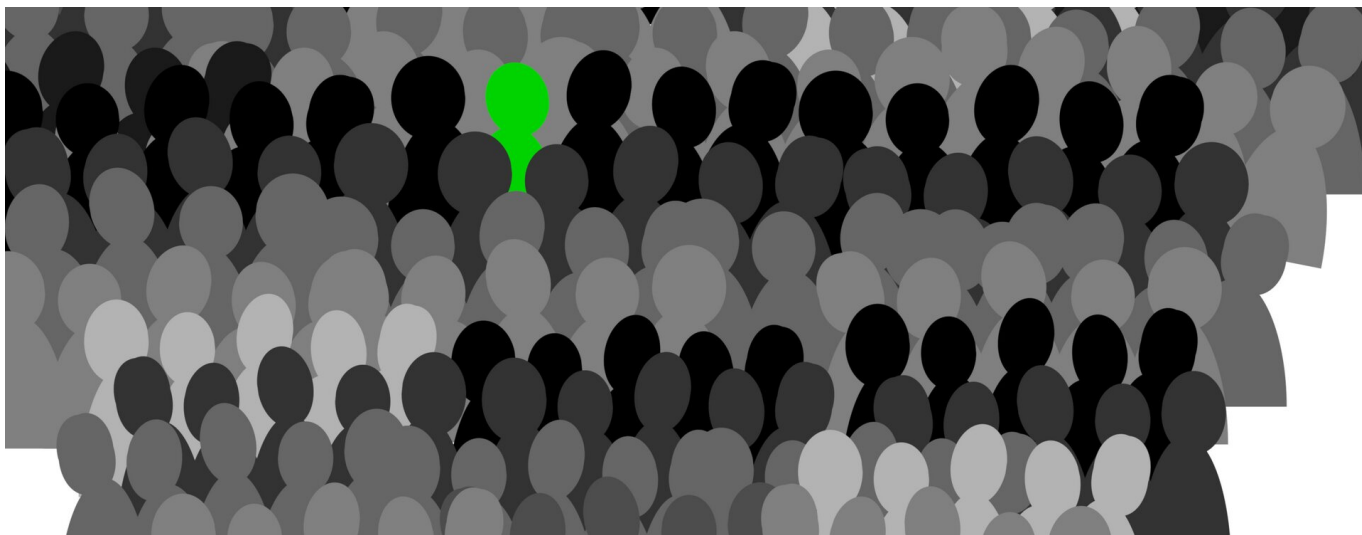

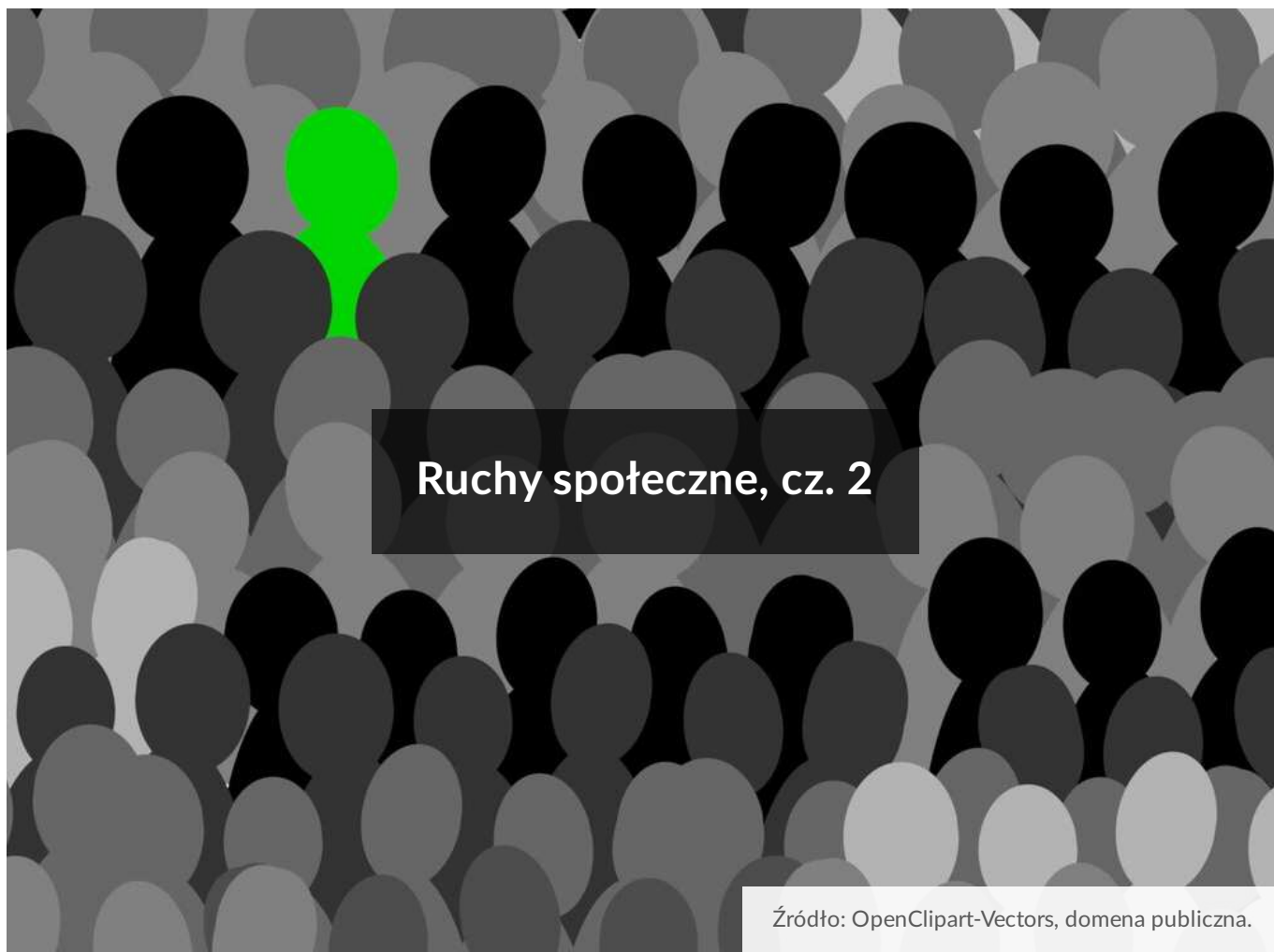

Ruchy społeczne, cz. 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Schemat + Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Edwin Bendyk, *Ruchy społeczne w epoce Internetu*, dostępny w internecie: bendyk.blog.polityka.pl [dostęp 5.11.2020].
- Źródło: Malwina Antoniszczak, *Wpływ ruchów społecznych na rozwój projektowania uniwersalnego*, dostępny w internecie: formy.xyz [dostęp 5.11.2020].
- Źródło: *Stary i nowy ruch społeczny*, dostępny w internecie: zielonazmiana.pl [dostęp 5.11.2020].

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Społeczeństwa są dużymi, złożonymi wewnątrznie grupami społecznymi. Każda z nich ma własne poglądy na działania polityczne i społeczne, różnie też definiuje własne interesy. Grupy często są reprezentowane przez partie polityczne, ale nie zawsze istniejące partie mają w swoich programach postulaty wszystkich grup. Rodzą się nowe pomysły, obywatele zaczynają zwracać uwagę na kwestie, które wcześniej nie były definiowane w przestrzeni publicznej. Powoduje to powstawanie ruchów społecznych zwracających uwagę na nowe lub niezauważane problemy. Czasami przekształcają się one w partie polityczne, czasami w [think tanki](#), a bywa, że same się rozwiązują po zrealizowaniu głoszonych postulatów. Jak twierdzi socjolog Anthony Giddens, ruchy społeczne funkcjonują w aksjologicznej przestrzeni publicznej, a tym samym wprowadzają do rzeczywistości nowe jej interpretacje. Działania ruchów społecznych mogą mieć skutki polityczne, kulturowe, a nawet ekonomiczne.

W tej części poznasz dynamikę ruchów społecznych, ich wpływ na społeczeństwo, a także konflikty powodujące powstawanie ruchów społecznych.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz etapy dynamiki ruchów społecznych.
- Ocenisz, jaki wpływ ma ruch społeczny na społeczeństwo.
- Przeanalizujesz konflikty generujące ruchy społeczne.

Dla zainteresowanych

**Ruchy społeczne, cz.
1**

**Ruchy
obywatelskiego...**

**Ruchy społeczne –
ekologizm**

**Zmiany społeczne –
z historii ruchów...**

**Ruch praw
obywatelskich**

Przeczytaj

Dynamika ruchów społecznych

Herbert Blumer, klasyk badań nad **ruchami społecznymi**, podkreśla pewną ich wewnętrzną właściwość, a mianowicie – wszystkie powstają w jakimś momencie, rozwijają się, przechodzą pewne określone fazy oraz rozpadają się. Kariera ruchu może trwać krótko lub dłużej, ale w jej trakcie zachodzą pewne procesy i zmiany obejmujące wszelkie jego składowe, także i członków.

W tej dynamice możemy wyróżnić cztery główne etapy.

1

Źródło: katsuwow, CC 0.

Etap I: powstanie

2

Ruchy społeczne rodzą się w określonych warunkach historycznych i w historycznie określonej strukturze, która służy im jako zasób idei i przekonań, definiuje ich cele, określa sojuszników i wrogów oraz wizję przyszłości. Dlatego też ruchy społeczne nigdy nie są zjawiskami zupełnie nowymi. Odnoszą się bowiem do wcześniej ustalonego obrazu społeczeństwa. Jednakże te tradycyjne wizje są

przez ruchy zmieniane i układane w spójne, innowacyjne systemy.

Struktura normatywna, w której rodzi się ruch, służy często jako negatywny układ odniesienia – odrzucany, krytykowany lub podważany przez ruch. Bywają ruchy, które w tej strategii odrzucania zastanych struktur skupiają się na normach odbieranych jako nieskuteczne i nieadekwatne, inne walczą z niesprawiedliwymi i źle pojmowanymi wartościami. Gdy ruchy zorientowane na normy mają przeciwników w kontrruchach i gdy są blokowane lub tłumione, dochodzi zwykle do eskalacji żądań i jakościowej zmiany prowadzącej do powstania ruchów zorientowanych na wartości.

Struktura organizacyjna, w której powstaje ruch, tworzy dla niego ułatwienia i utrudnienia, gdyż sieci komunikacyjne wytworzone przez społeczeństwo mają duże znaczenie w procesie rekrutacji i mobilizacji nowych członków. Ważne są tu kanały ekspresji politycznej, czyli ciała samorządowe, lokalne centra administracyjne, elity polityczne. Różne struktury polityczne stwarzają zróżnicowane szanse dla ruchów społecznych.

Na powstawanie ruchów społecznych ma także wpływ **struktura nierówności społecznych**, hierarchii, władzy i prestiżu. Jest ona uznawana za główny czynnik mobilizacji ruchów społecznych. Owo hierarchiczne zróżnicowanie i konflikty z niego wynikające wytwarzają napięcia i roszczenia społeczne, motywujące ludzi do udziału w ruchu. Jednakże te napięcia bez udziału elementu świadomości społecznej jako czynnika niezbędnego w udanym działaniu jednostek nie są warunkiem wystarczającym do powstania ruchu społecznego.

Oznacza to, że ludzie muszą rozwinąć w sobie świadomość trudnego położenia, znaleźć podmioty odpowiedzialne za ten stan rzeczy i stworzyć wizję poprawy sytuacji, w której się

znajdują. Powstaje wówczas ideologia, którą nazywa się „procesem dopasowywania schematów”.

Aktywiści mobilizują istniejące w społeczeństwie schematy i wizje świata, aby uzasadnić cele i działania ruchu. Kiedy napięcia zostaną połączone ze świadomością ideologiczną, powstaje ruch społeczny. Zwykle dzieje się to za sprawą jakiegoś zdarzenia inicjującego, które wytwarza zainteresowanie deklarowanymi żądaniami zmian, zwiększa poziom świadomości i tworzy wzór kontestacji. Ludzie muszą bowiem wiedzieć, że ich jednostkowa świadomość podzielana jest także przez innych gotowych przyłączyć się do działania.

3

Źródło: Sebbi Strauch, CC0.

Etap II: mobilizacja

4

Opisane na końcu etapu pierwszego zdarzenie inicjujące powstanie ruchu społecznego rozpoczyna także drugą fazę jego funkcjonowania i sprawia, że ludzie z najbardziej rozbudzoną świadomością warunków, przeciwko którym protestują,

zaczynają działać wspólnie. Są to członkowie ruchu najbardziej oddani emocjonalnie i intelektualnie, a także moralnie i politycznie, wyznaczanym przez niego celom — stanowią oni pierwszą falę rekrutacji. To dzięki nim tworzą się zręby ruchu i rozpoczyna on swoje działanie. Kiedy już zaczyna odnosić pewne sukcesy, dołączają do niego ludzie poszukujący wspólnoty i sensu życia, którzy stanowią drugą falę rekrutacji. Oprócz nich do ruchu dołączają zwykle także ci, którzy widzą konkretne korzyści i możliwość załatwienia własnych interesów w wyniku zwycięstwa ruchu. Mamy więc tu do czynienia z **efektem kuli śniegowej**.

Wśród uczestników ruchu możemy zatem zaobserwować kilka warstw uczestnictwa. Są w nim **aktywiści, zwolennicy, sympatycy i oportuniści** liczący na korzyści, przy czym kolejne warstwy są coraz mniej zaangażowane w działania i coraz mniej świadome celów stawianych przez ruch. Dlatego też w momentach kryzysowych zwykle odłączają się od niego. W ruchu pozostają aktywiści, którzy stanowią jego rdzeń.

Po fazie rekrutacji następuje czas na działania zbiorowe, inicjowane zwykle przez **liderów ruchu**, inspirujące i prowokujące pozostałych uczestników do aktywności. Charyzmatyczni liderzy podejmują różnego typu nadzwyczajne działania, umacniając przy tym swoją pozycję, przez co wkraczają w fazę wyłaniania się wewnętrznego zróżnicowania organizacji i jej struktury hierarchicznej.

5

Źródło: jplenio, CCO.

Etap III: rozbudowanie struktur

6

Ruch przechodzi zwykle drogę od luźnego zbioru zmobilizowanych jednostek do wykształconej organizacji. Możemy w niej wyróżnić cztery wewnętrzne subprocesy.

1. Na początku mamy do czynienia ze stopniowym **wyłanianiem się** nowych idei, wierzeń, przekonań oraz języka protestu, które mogą z czasem przekształcić się w światopogląd właściwy danemu ruchowi.

2. Następnie normy i wartości, które regulują wewnętrzne funkcjonowanie ruchu, zaczynają się **instytucjonalizować**. Wewnętrzne normy i wartości mogą odnosić się do wewnętrznego funkcjonowania ruchu i lojalności członków (etos solidarności), ale mogą także określać konkretne sposoby działania w strukturach zewnętrznych, tzw. repertuar kontestacji lub taktykę walki, określającą, co jest, a co nie jest dozwolone w stosunkach z oponentami ruchu (etos walki).

3. Po etapie zinstytucjonalizowania się norm i wartości przychodzi czas na **stworzenie nowej wewnętrznej struktury organizacyjnej** ruchu:

nowych interakcji, relacji, więzi i zaangażowania wśród członków ruchu. Skutkiem tego subprocesu jest pojawienie się uformowanej „organizacji ruchu społecznego” (SMO, social movement organization), utożsamiającej swoje cele z preferencjami ruchu lub kontrruchu i próbującej wcielić je w czyn.

4. W rezultacie **krystalizują się nowe struktury**, nowe hierarchie zależności, dominacji, przywództwa i władzy. W ruchu istnieją zawsze różne poziomy uczestnictwa i zaangażowania, a tym samym i odpowiedzialności. Idealnym przykładem tego subprocesu jest sytuacja, w której uczestnictwo w ruchu zaspokaja potrzeby i aspiracje jego członków, a równocześnie przyczynia się do zmian społecznych będących jego celem.

Omawiane tu procesy morfogenetyczne ruchu różnią się w zależności od tego, jak wyglądały jego początki. Jeżeli ruch narodził się w **sposób oddolny** i „wulkaniczny” jako efekt nagromadzonego niezadowolenia, jego powstanie odbywa się zwykle na poziomie interakcyjnym, a wspólne uczestnictwo w zamieszkach czy manifestacjach rodzi wśród jego uczestników poczucie więzi i lojalności, w efekcie czego wytwarzane jest zaangażowanie i pierwotna struktura organizacyjna. Dopiero za aktywnością przychodzi ideologia – bądź to wprowadzana do ruchu z zewnątrz, bądź zapożyczona z wcześniejszej doktryny lub też wyartykułowana przez charyzmatycznych liderów ruchu. Po wyłonieniu się etosu solidarności i etosu walki zaczyna powstawać w ruchu system normatywny, a na koniec tworzą się wewnętrzne podziały na przywódców, zwolenników, szeregowych członków, sympatyków czy tzw. pasażerów na gapę.

Jeżeli jednak ruch powstaje w wyniku manipulacji, spisku czy jakiegoś innego

przedsięwzięcia organizacyjnego, czyli **odgórnie**, jego początek bywa wyznaczany przez działania rozpowszechniające sugestywną wizję przyszłości oraz krytykę teraźniejszości i osób stojących na przeszkodzie w osiągnięciu celów ruchu. Dopiero później przychodzi instytucjonalizacja nowego ideologicznego porządku normatywnego wcielanego przez organizatorów ruchu wspartych sankcjami, jakie mogą wykorzystać. W wyniku tego wśród członków ruchu pojawiają się wzory interakcji. W ramach ruchu następuje krystalizacja szans na uzyskanie dostępu (będzie on zróżnicowany) do zasobów oferowanych przez ruch oraz podział na elitę przywódczą, szeregowych członków i społeczeństwo.

W konkretnych sytuacjach te odmienne modele mogą się częściowo pokrywać i wzajemnie wzmacniać, przy czym zachodzą one nie zawsze w sposób harmonijny. Czasem możemy zaobserwować przerost jednych nad drugimi, a w konsekwencji tego powstające **patologie**:

- zbyt silny nacisk na artykulację struktury idealnej prowadzi do utopizmu, dogmatyzmu i fundamentalizmu;
- zbyt wielka uwaga przykładana do instytucjonalizacji struktury normatywnej prowadzi do przeregulowania i anomii;
- zbyt silny akcent na więzi osobowe i relacje między członkami może przerodzić się we frakcyjność i nepotyzm;
- różnicowanie możliwości, interesów i szans życiowych członków może prowadzić do oligarchizacji.

7

Źródło: Pam Patterson , CC0.

Etap IV: koniec działalności

8

Ruch może zakończyć swoje działanie na dwa sposoby. Może **doprowadzić do zmiany społecznej i realizacji swoich celów**, w wyniku czego straci rację bytu, zdemobilizuje się i rozwiąże. Może także **zostać pokonany i powstrzymany lub wyczerpać swój potencjał** i obumrzeć stopniowo. Może się jednak zdarzyć i tak, że popularność doprowadzi do rozpadu ruchu i zaprzepaszczenia jego osiągnięć. Jest to nazywane „kryzysem zwycięstwa”.

Z drugiej strony, niepowodzenie może pomóc w dostrzeżeniu i zdefiniowaniu słabości ruchu, wyłonieniu oddanych uczestników i wyeliminowania oportunistów, co może doprowadzić do zmiany taktyki działania ruchu i w rezultacie do ożywienia go w nowej postaci. Jest to określane mianem „zwycięstwa w porażce”.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

potencjał morfogenetyczny

inaczej nazywany ramami wyjaśniającymi realizm; uzupełniają realistyczną filozofię nauki i wyposażają praktyków, specjalistów w wytyczne, które służą do wyjaśniania problemów, na które napotykają

redystrybucja

ponowny transfer dochodu, majątku lub nieruchomości od jednego podmiotu do drugiego spowodowane przez odpowiedni mechanizm społeczny mający niwelować nierówności społeczne

ruch społeczny

forma zbiorowego, spontanicznego działania kategorii społecznych lub zbiorowości zmierzającego do określonego celu i do wywołania zmiany społecznej

think tank

organizacja prowadząca autonomiczną, upowszechnianą na forum publicznym działalność analityczną i/lub badawczą, wraz z uwzględnieniem doradztwa i rekomendacji w zakresie szeroko rozumianej polityki publicznej, której zamiarem jest wywieranie wpływu na rzeczywistość społeczno-polityczną

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka i wykonaj ćwiczenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PciSNfMcj>

Wpływ ruchu społecznego na społeczeństwo

Biorąc pod uwagę rolę, jaką ruchy społeczne odgrywają w wytwarzaniu strukturalnych przekształceń w społeczeństwie, musimy odnieść się do ich skuteczności lub inaczej mówiąc – do **potencjału morfogenetycznego**. Efekty działań ruchów mogą być oceniane w odniesieniu do proklamowanych przez nie celów – należy wówczas odróżnić jawne efekty działania ruchu od efektów ubocznych i nieplanowanych, a efekty krótkoterminowe od efektów długoterminowych. Z drugiej strony, efekty działań ruchu mogą być oceniane także w odniesieniu do konkretnych i obiektywnie istniejących możliwości historycznych. Trzeba tu zwrócić uwagę na to, że ruch może osiągnąć to, co jest możliwe do osiągnięcia. Dlatego też konsekwencje jego funkcjonowania są zwykle złożone i pełne ambiwalencji, a to, co z jednej perspektywy można uznać za sukces, z innej będzie porażką.

Potencjał morfogenetyczny ruchu może objawiać się w sposób destrukcyjny lub konstruktywny. Zwykle ruch osłabia istniejące struktury, by następnie móc wprowadzić w nich zmiany i działać w sposób konstruktywny. Są jednak ruchy, którym brakuje twórczego potencjału do wprowadzenia swoich celów w życie. Zatrzymują się one w pół drogi, wywierając na społeczeństwo tylko wpływ destabilizujący. Jednakże zarówno destrukcyjny, jak i konstruktywny potencjał ruchu do wprowadzania zmian struktury społecznej może przybierać różne formy. Zależą one od wymiaru struktury społecznej, w którą są wymierzone.

Możemy wyróżnić cztery formy potencjału morfogenetycznego:

- potencjał ideologiczny ruchu, czyli miara jego wpływu na strukturę idealną; stopień, w jakim przekonania ruchu rozprzestrzeniają się w społeczeństwie; jego

światopogląd, wizje teraźniejszości, wizje przyszłości, obraz sojuszników i wrogów;

- potencjał reformatorski ruchu – miara jego wpływu na strukturę normatywną; wprowadzanie w społeczeństwie nowych wartości i sposobów życia czy reguł zachowania, a także modeli ról społecznych;
- potencjał reorganizacyjny ruchu – miara jego wpływu na wzory i kanały interakcji społecznej; ustanawianie nowych więzi społecznych, formowanie nowych grup, kreowanie sieci komunikacyjnych i formowanie koalicji między grupami;
- potencjał redystrybucyjny ruchu, czyli miara jego wpływu na strukturę możliwości; stopień, w jakim ruch jest w stanie zwiększyć korzyści, przywileje dla swoich członków i zwolenników, a tym samym zabrać je przeciwnikom ruchu.

Ruch społeczny ma dynamiczny potencjał tylko wtedy, gdy może zmienić wszystkie cztery elementy struktury społecznej. Jednakże najczęściej ruchy są niepełne i jednostronne i skupiają się tylko na pojedynczym obszarze zmiany strukturalnej. Te ruchy, które odnoszą się do wszystkich elementów struktury społecznej, możemy nazwać rewolucyjnymi lub wielostronnymi. Także i wśród nich możemy zaobserwować dwie odmienne sekwencje zewnętrznej morfogenezy. Pierwsza jest procesem o charakterze spontanicznym, pojawia się oddolnie i zaczyna od nowej ideologii, z której powoli wywodzi nowe normy i wartości, a dopiero później wprowadza je w życie, urzeczywistniając nowe wzory interakcji i organizacji skutkujące powstaniem nowych sieci interesów. Druga to proces morfogenezy wprowadzonej za pomocą prawa. Zaczyna się od redystrybucji zasobów, możliwości i szans życiowych niejako odgórnie za sprawą decyzji ruchu, który zdobył władzę. To wykorzystywanie możliwości prowadzi do powstania nowych wzorów interakcji. Dopiero kiedy zaczynają się one krystalizować, powstają normy i wartości, w których rezultacie pojawiają się nowe idee i systemy przekonań jako uzasadnienie istnienia nowych form strukturalnych.

Podwójna morfogeneza ruchów społecznych nie implikuje jednakże sekwencji faz czy stadiów, w których **morfogeneza wewnętrzna** (wyłanianie się wewnętrznej struktury ruchu) poprzedza **morfogenezę zewnętrzną** (przekształcanie struktur społecznych przez ruch społeczny). Ruch społeczny wpływa bowiem na zmiany w społeczeństwie nie tylko wówczas, gdy sam jest już ostatecznie ukształtowany – czyni to przez cały czas od swego powstania. Zmiany zachodzące w

społeczeństwie na zewnątrz ruchu dodatkowo także oddziałują na jego rozwój i modyfikują jego karierę, siłę rozpędu, prędkość czy kierunek. Te dwa powiązane ze sobą procesy emergencji strukturalnej zachodzą równocześnie, stymulując i hamując się wzajemnie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Dopasuj cechy do odpowiadających im form potencjału morfogenetycznego.

potencjał ideologiczny ruchu

wprowadzanie
w społeczeństwie nowych
wartości, sposobów życia czy
reguł zachowania, modeli ról
społecznych

potencjał reformatorski ruchu

miara jego wpływu na strukturę
możliwości

miara jego wpływu na strukturę
idealną

potencjał reorganizacyjny ruchu

ustanawianie nowych więzi
społecznych, formowanie
nowych grup, kreowanie sieci
komunikacyjnych, formowanie
koalicji między grupami

potencjał redystrybucyjny ruchu

stopień, w jakim przekonania
ruchu rozprzestrzeniają się
w społeczeństwie

miara wpływu na wzory
i kanały interakcji społecznej

stopień, w jakim ruch jest
w stanie zwiększyć korzyści,
przywileje dla swoich członków
i zwolenników, a tym samym
zabrać je przeciwnikom ruchu

miara wpływu na strukturę
normatywną

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Ruchy społeczne możemy traktować zarówno jako wytwory wcześniejszych zmian społecznych, jak i twórców nowych zmian.	☐	☐
Herbert Blumer w dynamice ruchów społecznych wyróżnił trzy główne etapy: powstanie, rozbudowanie struktur oraz koniec działalności.	☐	☐
Wyróżnia się dwa rodzaje morfogenezy ruchów społecznych: wewnętrzną (wyłanianie się wewnętrznej struktury ruchu) oraz zewnętrzną (przekształcanie struktur społecznych przez ruch społeczny).	☐	☐
Potencjał morfogenetyczny to inaczej ramy wyjaśniające realizm.	☐	☐

Przeanalizuj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

” Malwina Antoniszczak

Wpływ ruchów społecznych na rozwój projektowania uniwersalnego

W latach 70. XX w. w kilku miastach w USA aktywiści niepełnosprawności z powodu opieszałych działań urzędników na własną rękę zaczęli przekształcać przestrzeń publiczną w bardziej dostępną. Pod osłoną nocy młotami pneumatycznymi rozbijali wysokie krawężniki na przejściach dla pieszych i wylewali nowy cement, tworząc łagodne przejazdy. Fragment takiego rozbitego krawężnika upamiętniający działania aktywistów w Denver znajduje się dzisiaj w zbiorach National Museum of American History – Smithsonian Institution w Waszyngtonie. To partyzanckie, oddolne i bezpośrednie przeprojektowywanie przestrzeni publicznej miało podwójny cel: stworzenie chodników przejezdnych dla wózków i uwidocznienie niepełnosprawności w mieście. Rozbijanie krawężników, aktywna, dosłowna forma walki o dostępność (...) było częścią złożonego, wielowymiarowego procesu walki o prawa osób z niepełnosprawnościami. Rozbite, nierówno zalane cementem, spłaszczone krawężniki stawały się przejezdne, a jednocześnie bardzo widoczne. Niepełnosprawność jest często niewidoczna, ukryta w szpitalach, w prywatnych domach, rzadko gości na pierwszych stronach gazet. W niedostępnej przestrzeni publicznej nie zobaczymy osoby na wózku, bo po prostu nie ma ona jak się tam dostać. Tam, gdzie nie ma niepełnosprawnych, nikt nie dba o dostępność.

Źródło: Malwina Antoniszczak, *Wpływ ruchów społecznych na rozwój projektowania uniwersalnego*, dostępny w internecie: forms.xyz [dostęp 5.11.2020 r.].

Zaznacz odpowiednio prawda lub fałsz.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Jednym z ruchów społecznych działających w XX w. byli aktywiści zwracający uwagę na problemy osób z niepełnosprawnościami.	☐	☐
Jednym z najważniejszych celów aktywistów tego ruchu było pokazanie problemów osób z niepełnosprawnościami, sprawienie, aby stali się oni widzialni.	☐	☐
W ruchach w obronie osób z niepełnosprawnościami nie brali udziału członkowie tej społeczności, ponieważ ich trudności w poruszaniu się nie pozwalały im na aktywność.	☐	☐
Dzięki tym ruchom pozostali obywatele i instytucje państwa dostrzegli potrzeby osób niepełnosprawnych uwidocznione przez działania oddolne, polegające na udrożnieniu np. krawężników.	☐	☐

Schemat + Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem i wykonaj ćwiczenia.

Podział ruchów społecznych ze względu na czas ich funkcjonowania

1

Stare ruchy społeczne

Przykłady:

- związki zawodowe
- ruch robotniczy i chłopski

2

Stare ruchy społeczne

Cel:

Funkcjonowały we wczesnych fazach nowoczesności. Skupiały się na interesach ekonomicznych. Członkowie rekrutowali się z pojedynczych klas społecznych. Były zorganizowane w schematyczny sposób.

3

Nowe ruchy społeczne

Przykłady:

- ruch ekologiczny
- ruch pokojowy
- ruch feministyczny

4

Nowe ruchy społeczne

Cel:

Funkcjonują w fazie późnej nowoczesności i ponowoczesności. Ich zainteresowania skupiają się na jakości życia, tożsamości grupowej, wydłużonym czasie życia, obronie tzw. społeczeństwa obywatelskiego i wartości postmaterialistycznych. Są zainteresowane kwestiami kulturowymi i zwykle nie artykułują żądań ekonomicznych. Ich elektoraty nie są związane z określonymi klasami, a nawet ruchy te niwelują dotychczasowe podziały klasowe. Charakteryzują się jednakże nadreprezentacją warstw wykształconych. Zwykle są zdecentralizowane, przybierają postać luźnych sieci.

Źródła ilustracji: Subham Shome, CC 0; Łukasz Dyłka, CC 0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przeanalizuj tekst źródłowy i zaznacz właściwe odpowiedzi.

” *Stary i nowy ruch społeczny*

Kluczowe dla zrozumienia nowych ruchów społecznych jest wyjaśnienie źródeł, jakie motywują aktywistów i działaczy społecznych do realizowania założonych celów. Stare ruchy były skupione na potrzebach dotyczących społeczeństwa w sposób bezpośredni, zaś nowe ruchy realizują cele, które są związane z aktywistami w sposób pośredni lub wyłącznie symboliczny. Oznacza to, że cele nowych ruchów są wyidealizowane, a więc opierają się na ideach, w które wierzą ich członkowie. Taki stosunek do ruchu społecznego może oznaczać, w przypadku ruchów ekologicznych, pewną formę duchowości, np. głęboką ekologię. Nowe ruchy społeczne zajmują się problemami skali globalnej – jak zniesieniem kary śmierci w innym kraju, promowaniem sprawiedliwego handlu oraz walką z ubóstwem. Ruchy ekologiczne są pod tym względem szczególnie uwrażliwione. Działania organizacji skupionych na globalnym ociepleniu dotyczą zmian, które dla większości z nas są praktycznie nieodczuwalne, a mimo to, motywują do działania ludzi na całym świecie.

Źródło: *Stary i nowy ruch społeczny*, dostępny w internecie: zielonazmiana.pl [dostęp 5.11.2020].

Zaznacz prawdziwe stwierdzenia.

☐

Nowe ruchy społeczne występują przede wszystkim w obronie interesów mniejszości i propagowania idei równościowych.

☐

Aktywiści nowych ruchów społecznych narzucają swoje wartości wszystkim obywatelom państw pozaeuropejskich.

☐

Ruchy społeczne powstawały, aby zwrócić uwagę rządzących na bezpośrednie,

☐ materialne potrzeby społeczne.

Celem nowych ruchów społecznych jest zwrócenie uwagi obywateli i rządzących na problemy globalne.

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

” Edwin Bendyk

Ruchy społeczne w epoce Internetu

W dobie Internetu miejscem organizacji ruchu są dwie przestrzenie: cyberprzestrzeń cyfrowej komunikacji i realna przestrzeń ulicy, miasta, gdzie dochodzi do ucieleśnienia ruchu. Z tej hybrydy tworzy się trzecia przestrzeń – przestrzeń autonomii, autonomia to kluczowe dla Castellsa pojęcie w analizie nowych, sieciowych ruchów społecznych. Specyfika składników tej przestrzennej hybrydy powoduje, że nowe ruchy mają jednocześnie charakter lokalny i globalny. Walka trwa na placu Tahrir i jednocześnie w wymiarze komunikacyjnym, angażując cały świat. Intensywność komunikacyjna i ciągły proces tworzenia wiedzy oraz samowiedzy powodują, że ruch nie potrzebuje scentralizowanej formy kontroli, potrafi się samoorganizować. Klejem nie jest autorytet przywódców, lecz uogólnione zaufanie budowane w trakcie aktów wymiany komunikacyjnej i potem, podczas bycia razem w przestrzeni miasta i wspólnego wymyślania reguł zarządzania wspólną przestrzenią i działaniem. Togetherness – nowe praktyki bycia razem to kolejny aspekt analizy Castellsa.

Źródło: Edwin Bendyk, *Ruchy społeczne w epoce Internetu*, dostępny w internecie: bendyk.blog.polityka.pl [dostęp 5.11.2020].

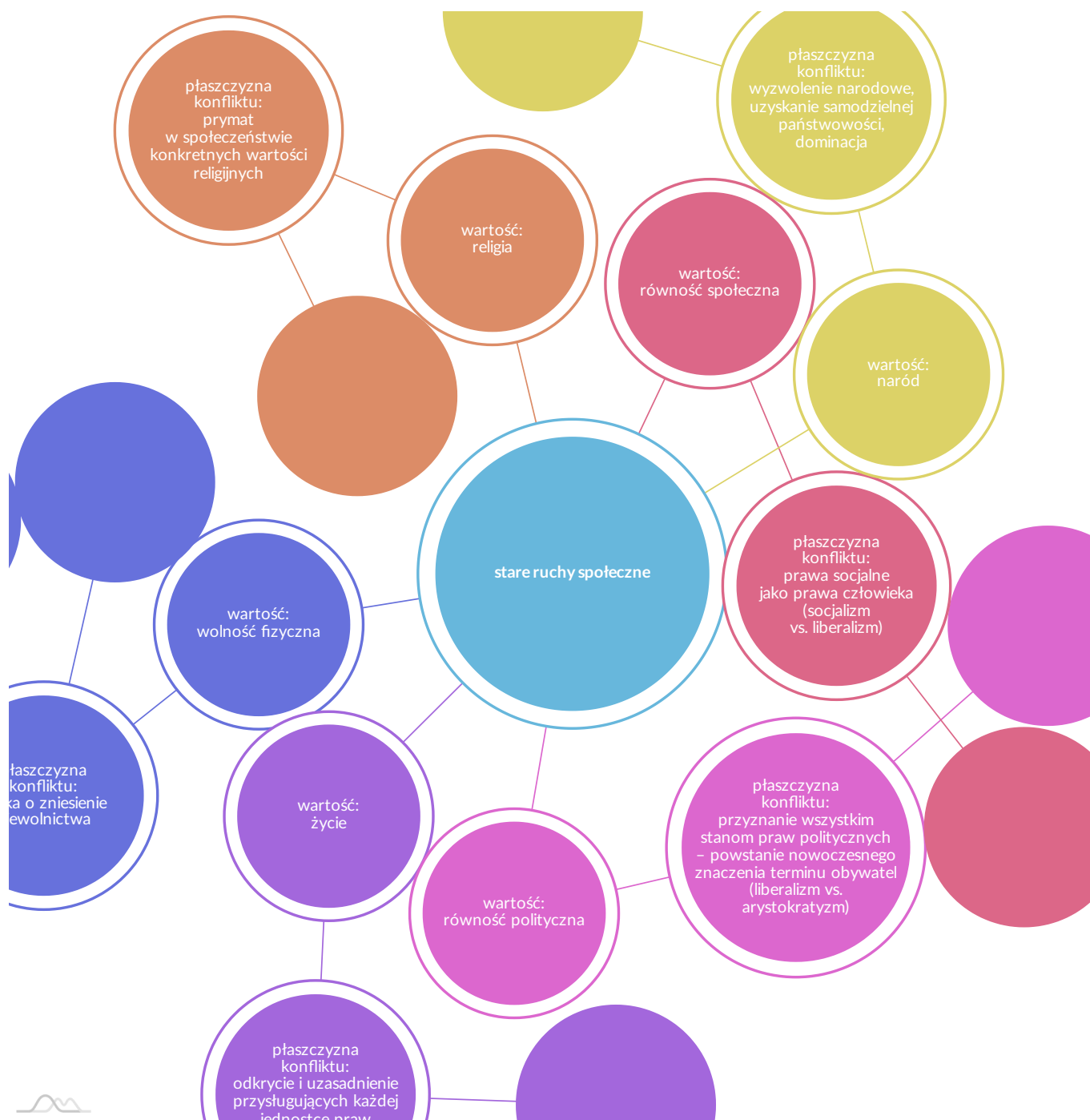
Wskaż różnice między starymi i nowymi ruchami społecznymi.

Polecenie 2

Przeanalizuj przedstawione mapy myśli i korzystając z zasobów internetowych, uzupełnij je o przykłady poszczególnych ruchów.

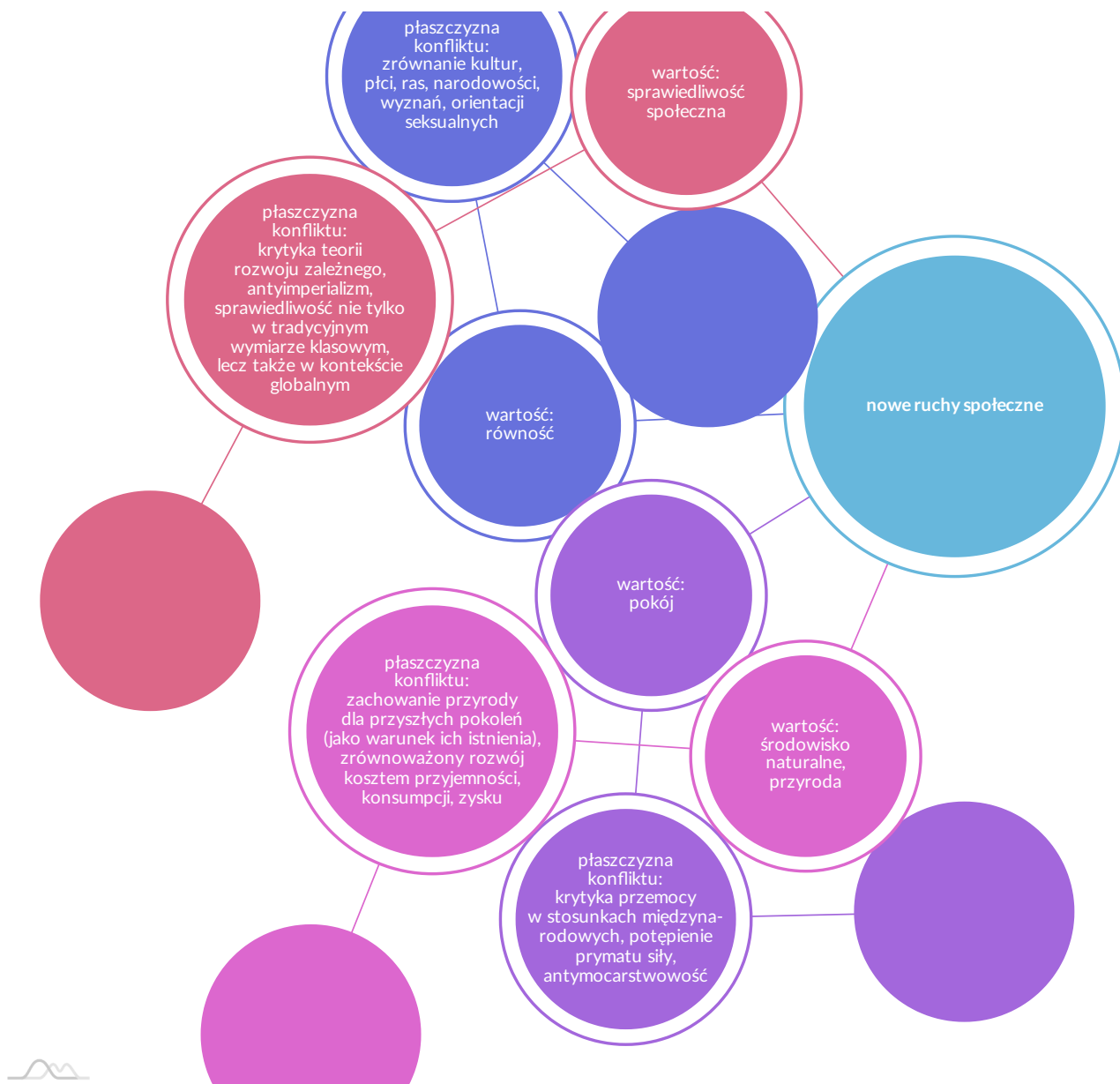
Typologia konfliktów generujących ruchy społeczne

Stare ruchy społeczne

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nowe ruchy społeczne

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Ruchy społeczne, cz. 2

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

10) przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. alterglobalizm, ekologizm, feminizm);

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

1) przedstawia idee społeczeństwa obywatelskiego i charakteryzuje jego rozwój w XX-wiecznym państwie polskim.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje etapy dynamiki ruchów społecznych;
- ocenia, jaki wpływ ma ruch społeczny na społeczeństwo;
- analizuje konflikty generujące ruchy społeczne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- WebQuest;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg zajęć

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wstępna:

1. Przypomnienie informacji na temat tego, czym są ruchy społeczne i jaki jest ich podział (e-materiał Ruchy społeczne, cz. 1). Chętne/wybrane osoby zabierają głos i dzielą się swoją wiedzą. Najważniejsze informacje zapisywane są na tablicy.
2. Przedstawienie tematu „Ruchy społeczne, cz. 2” i celów zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Metoda jigsaw. Uczniowie odliczają do czterech. Następnie łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”. Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Następnie chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.
2. Praca z audiobookiem. Uczniowie zapoznają się z treścią materiału, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.

3. Uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji dotyczącej zagadnień poruszonych w materiale w sekcji „Audiobook”. Dyskutują, a następnie wybrane osoby przedstawiają wnioski.
4. Praca ze schematem. Po zapoznaniu się z informacjami następuje indywidualne rozwiązanie ćwiczeń 1 i 2 dołączonych do schematu. Chętne/wybrane osoby przedstawiają odpowiedzi i uzasadniają swój wybór.
5. Elementy WebQuestu – praca z mapami myśli. Uczniowie analizują płaszczyzny konfliktów generujących powstawanie ruchów społecznych. Następnie, korzystając ze źródeł internetowych, wyszukują przykłady takich ruchów i uzupełniają mapy myśli. Po wykonanym zadaniu dyskutują na temat wartości, które wywołują najwięcej konfliktów i powodują powstawanie największych ruchów społecznych.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie dobierają się w pary i wymieniają poglądami, dzielą się tym, czego się nauczyli.

Praca domowa:

1. Przygotuj kilka pytań dotyczących poruszanych na zajęciach zagadnień, których możesz się spodziewać na kartkówce.
2. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- Bogdan Ekstowicz, *Procesy i ruchy społeczne w świecie na przełomie XX i XXI w.*, „Civitas Hominibus: Rocznik Filozoficzno-Społeczny”, 2015, nr 10, s. 45–55.
- Tadeusz Paleczny, *Nowe ruchy społeczne*, Kraków 2010.
- Katarzyna Żurawska, *Ruch społeczny jako przejaw aktywności zbiorowości społecznej*, „Rozprawy Społeczne”, 2019, nr 13, s. 26–35.
- Edward Wnuk-Lipiński, *Socjologia życia publicznego*, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Audiobook” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.